

V Zjazd Naukowy PTPI, 22-24 stycznia 2010

***Doświadczenia graniczne
z perspektywy współczesnej humanistyki***
dr hab. Cezary Woźniak, prof. UR

Celem referatu jest refleksja nad ujmowaniem doświadczeń granicznych we współczesnej humanistyce. W pierwszej części referatu przedstawię źródła, rys historyczny i fundamenty współczesnej humanistyki ze szczególnym uwzględnieniem problematyki podmiotu i doświadczenia. Dlatego ta część referatu poświęcona jest charakterystyce modernizmu jako dominującemu w kulturze Zachodu, przynajmniej od końca XVIII wieku, paradygmatowi oświeceniowemu. W sferze światopoglądowej byłby on najogólniej określany przez takie *toposy* jak subiektywizm, prawda, racjonalizm, logocentryzm, które dalej zbiorczo można odnieść do metafizyki obecności. Modernizm cechowałby dalej kult nowości i postępu, przejawiający się przede wszystkim w dominacji nauk szczegółowych, w ramach których dokonywałoby się poznawanie i opanowywanie rzeczywistości, przekładające się dalej na industrializm.

Kolejna część referatu dotyczy postmodernizmu, epoki chronologicznie następującej po modernizmie, która byłaby wobec niego przeciwstawna i „krytyczną”. Postmodernizm uważany jest za prąd reaktywny w kulturze Zachodu. Charakteryzuje go sprzeciw wobec naiwnej wiary w postęp, prawdę obiektywną czy naukową. W naukach humanistycznych dominuje podejrzliwość wobec „wielkich narracji” nowoczesności uzasadniających wartości uznawane w społeczeństwach Zachodu, a to w oparciu o fenomenologię, strukturalizm, filozofię języka i psychoanalizę, które byłyby źródłami postmodernizmu. W filozofii odrzucona zostaje odpowiedniość między językiem a światem i *topos* „stałego znaczenia”, także możliwość stałej rzeczywistości jako obiektu badań, roszczenie do absolutnej prawdziwości tez. W postmodernizmie destrukcji ulegają wszystkie sensy ufundowane na metafizyce obecności, a takie zdekonstruowane pojęcia, jak podmiot, osoba, prawda, kultura, osuwają się niejako bezpodstawną otchłąń. Ta bezpodstawność stawia na porządku dziennym kwestię nihilizmu postmodernizmu. Postmoderniści uważają, że obecnie nastąpiła epoka „małych narracji”, czyli, że każdy ma prawo posiadać swoje poglądy, swój sposób na życie, i nie istnieją kryteria, które pozwalałyby je

obiektywnie oceniać. Prywatna narracja nie musi być konsekwentna - mogą dowolnie wybierać rozmaite poglądy i normy, które mi odpowiadają. Często określa się więc postmodernistyczną koncepcję życia metaforą "supermarketu", gdzie oferuje się najróżniejsze towary, reklamuje je, a do człowieka należy wybór tego, co chce kupić. Postmodernizm opowiada się za pluralizmem kulturowym i obyczajowym. Żaden element nie jest uprzywilejowany - religia nie jest wartościowsza niż jej brak, sztuka nie jest wznioślejsza niż kicz, prawda nie jest lepsza od fałszu. Postmodernizm jest cywilizacją postindustrialną, w której nie dominuje postęp. Życie człowieka określa przede wszystkim konsumpcyjny dobrobyt, który sprowadza się do korzystania z dóbr oferowanych na rynku. Procedury badawcze nauki opierają się dalej na redukcjonistycznym modelu. Wpływ nauki i techniki jest tak olbrzymi, że zaczynają one wypierać bądź podważać świat naszego codziennego doświadczenia.

Na tym tle, w kolejnej części referatu, omówione zostaną kwestie podmiotu oraz kategorii doświadczenia ze szczególnym uwzględnieniem możliwości transgresji i doświadczeń granicznych. Autor przywoła tu poglądy m.in. Heideggera, Bataille'a, Derridy, Lacana, Žižka, Kristevej. Referat zakończy podsumowanie i wnioski ogólne dotyczące statusu doświadczeń granicznych we współczesnej humanistyce.

dr hab. Cezary Woźniak

studiował historię sztuki oraz filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W roku 1996 obronił na Wydziale Filozoficznym UJ doktorat *Martina Heideggera koncepcja sztuki*, którego promotorem był prof. Władysław Stróżewski. Od 1998 adiunkt w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego. W latach 2005 i 2006 stypendysta austriackiego *Shang Shung Institut fur tibetische Studien*. W semestrze zimowym roku akademickiego 2007/2008 prowadził zajęcia z etyki w Collegium Medicum UJ w Krakowie. W lutym 2009 uzyskał habilitację w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie na podstawie dysertacji *Okamgnienie. Doświadczenie źródłowe a granice filozofii*. Od maja roku 2009 profesor na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

www.integrative.pl